

SOSYAL HİZMET NEDİR?

MARK DOEL

ÇEVİREN: MUHAMMED TAHA TUNÇ

SOSYAL HİZMET NEDİR?

Mark Doel

Çeviren: Muhammed Taha Tunç

Editör: Abdulhalim Karaosmanoğlu

Orijinal Künye: *Social Work: The Basics*

Nika Yayınevi - 291

1. Baskı: Ocak 2026

ISBN: 978-625-6520-86-8

Sertifika No: 48850

Kapak Tasarım: Ali İmren

Sayfa Düzeni: İlhan Ulusoy

© Bu kitabın basım, yayın, satış hakları © Nika Yayınevi Basım Yayın Matbaacılık Dağıtım Reklam Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, mekanik, elektronik, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz. Kitaptaki yazıların her türlü hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Baskı ve Cilt: Bizim Büro Matbaacılık

Sertifika No: 42488

Nika Yayınevi

Kültür Mah. Dr. Mediha Eldem Sokak

No: 55/2 Kızılay/Ankara

T: 0312 433 71 15

www.nikayayinevi.com.tr

info@nikayayinevi.com.tr

SOSYAL HİZMET NEDİR?

MARK DOEL

ÇEVİREN: MUHAMMED TAHA TUNÇ

EDİTÖR: ABDULHALİM KARAOSMANOĞLU

Nika Yayınevi

Mark Doel, Birleşik Krallık'ta Sheffield Hallam Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde Emekli (*Emeritus*) Profesördür. Sosyal hizmet eğitimi, uygulaması ve grup çalışması alanlarında uluslararası düzeyde tanınmış bir akademisyen ve uygulayıcıdır. Akademik kariyerinin yanı sıra uzun yıllar sahada sosyal hizmet uzmanı olarak çalışmış; Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Doğu Avrupa ve Rusya'da sosyal hizmet uygulamaları ve eğitim projelerinde görev almıştır. Sosyal hizmet uygulama eğitimi, mesleki öğrenme ve grup çalışması konularında çok sayıda kitap ve akademik yayına imza atan Doel'ün eserleri, sosyal hizmet alanının da önemli başvuru kaynakları arasında yer almaktadır.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR 7

ÖNCÜ, SORUŞTURMACI, PROVOKATÖR

KISA BİR GİRİŞ..... 9

REFORMİST Mİ, RADİKAL Mİ?

SOSYAL HİZMETİN KÖKENLERİ VE FARKLI
KİMLİKLERİ..... 13

CADI MI, KAHRAMAN MI?

SOSYAL HİZMETİN KAMUSAL YÜZÜ 57

MÜRACAATÇI MI, HİZMET KULLANICISI MI?

İNSANLAR SOSYAL HİZMETLE NASIL VE
NEDEN İLETİŞİME GEÇER 81

MESLEK Mİ, KARIYER Mİ; VAZİFE Mİ, İŞ Mİ?

SOSYAL HİZMET NE YAPAR,
NASIL ÖRGÜTLENİR? 119

DİSİPLİN Mİ, BECERİ Mİ; EĞİTİM Mİ, STAJ Mİ?

SOSYAL HİZMET UZMANLARI

UYGULAMALARINI NASIL ÖĞRENİR? 165

EVRENSEL Mİ, ÖZEL Mİ?

YEREL VE KÜRESEL DÜZEYDE SOSYAL

HİZMET 205

GEÇMİŞ VE GELECEK

BUGÜNÜN ÖNCÜLERİ YARININ

PEYGAMBERLERİDİR 235

TEŞEKKÜR

Sosyal hizmeti tam olarak kavramamda yıllardır bana yardımcı olan herkesin –tüm meslektaşlarım, müracaatçılarımla ve öğrencilerim– adlarını tek tek anamasam da hepsine teşekkür ederim.

Aldığım özel bilgi ve yorumlar dolayısıyla Simon Cauvain, Kirsty Connor, Ann Davis, Brigitte Geissler-Piltz, Ruth Geuter, Anne Hollows, Valerie Hubbard, Paul Johnson, Tim Kelly, Jackie King-Owen, Vesna Leskosek, Pete Marsh, Tamsin McCullough, Pete Nelson, Jonathan Parker, Jonathan Scourfield, Ian Thomas, Janet Williams and Sandra Wilson’a minnettarım. Çeşitli izinler ve verdikleri sonsuz destek ve güncel (yazma sürecinde) bilgiler dolayısıyla Community Care’e içtenlikle teşekkür ederim. Routledge ekibine (Sophie Thomson, Andy Humphries, Rebecca Shillabeer, Nigel Hope ve Emma Hudson), kitabın her noktasında verdikleri cesareten dolayı içtenlikle teşekkürler. En derinden teşekkürlerim “emekliliğimin” ilk yılına gereken sabrı gösteren Jan Doel’e.

Her bölümün sonunda İlave Okuma kısımlarının sınırlı bir yeri vardı, dolayısıyla ekleyemediğim çok değerli okumalar olduğunu kabul etmek ister, kitapta olmayan yazarlardan özür dilerim.

ÖNCÜ, SORUŞTURMACI, PROVOKATÖR KISA BİR GİRİŞ

Bu kitabı yazmanın en ilginç zorluklarından biri, sosyal hizmetin önemli esaslarından olan bütünlük kavrayışını (kimi zaman bütüncül yaklaşım denir buna) kaybetmeden sosyal hizmet pastasını nasıl dilimleyeceğime karar vermektir. Sosyal hizmetin tanımı hakkında özellikle mutabık olunamadığı gerçeğini anlatan ana temalar kullanmakta karar kıldığımı her bir bölümde göreceksinizdir. Bu yüzden de kitabın yapısı sosyal hizmetin tartışmaya açık doğasını yansıtıyor.

Sosyal hizmet toplumun aksayan yanını düzeltmeyi mi amaçlar, yoksa esasen sosyal statükoya karşı çıkan daha radikal bir meslek midir? Sosyal hizmet uzmanları iyi ve kayda değer işler yapan kahramanlar mıdır, yoksa devletin kurumlarını kontrol eden, çocuğunuzu görür görmez kapmaya hazır insanlar mı? Sosyal hizmetten yararlanan insanlar uygulayıcılarıyla mesleki ve mahrem ilişkide olmalarından dolayı *müracaatçı*¹ mı, bu ya da şu hizmeti dondurma seçer gibi seçen *tüketici*² mi, kendi deneyimlerinin verdiği üstünlükle *bilirkişi*³ mi, haklarını

-
- 1 Burada *client* ile “müşteri” anlamı kastedilse de, sosyal hizmetten bahsedilen noktalarda daha yaygın ve daha az tartışmalı bir kullanım olan “müracaatçı”yı uygun gördük. (Çevirenin Notu – Ç.N.)
 - 2 *Consumer* için “tüketici”, *customer* için “alıcı”nın daha uygun olacağını düşünüyoruz. (Ç.N.)
 - 3 *Expert* kelimesi için yerine göre “bilirkişi” veya “uzman” olarak karşılıklarını uygun gördük. (Ç.N.)

kullanan *talep sahibi* mi, yoksa hizmetlerin *kullanıcısı* mı? Sosyal hizmet yüce bir çağrı mı, yoksa basit bir iş, yeni bir meslek ya da kamu hizmetinden ibaret bir kariyer mi? Sosyal hizmet uzmanlarının hazırlanması eğitimle, sosyal bilimlerdeki ve diğer insan bilimlerindeki entelektüel bir temelle mi olmalı? Yoksa belli görevleri yapmaları için insanları yeterli hale getiren, basitçe bir pratik eğitim mi gerekli? Ayrıca meslek, belirli zaman ve mekana nasıl bağlanmıştır? Sosyal hizmet bütünüyle yerel bağlama göre mi tanımlanmıştır, yoksa ebedi ve devredilemez evrensel unsurlar da var mıdır?

Tüm bu soruların kısa bir cevabı vardır: evet. Hepsinin cevabıdır bu. Görünüştteki bu zıtlıklar aslında hatalı ikilikler, kutuplaşmış düşünce örnekleridir. Tüm özellikler mümkündür; her bölümde daha açık hale geleceğini umduğum üzere gerçekten hepsi sosyal hizmetin kendi gerilimlerini yaratan temel kısımlardır.

1920’de *The Social Worker*’ı yazan Clement Attlee (sonrasında sosyal hizmet uzmanlığı yapmış, Britanya başbakanı olmuştur) sosyal hizmet uzmanlarının birkaç rolünü belirledi. Bunlardan bazıları uzmanların öncü, soruşturmacı ve provokatör olmalarıdır. Attlee’ye göre sosyal kuramcı, sosyal reformist ve sosyal devrimcinin fikir, plan ve ilkelerini yaşamda harekete geçiren kişi sosyal hizmet uzmanıdır. Attlee, bugünün öncülerinin yarının peygamberleri olduğunu iyimserlikle beyan eder: Evet, sosyal hizmet uzmanlarından bahsetmektedir. Sosyal hizmet uzmanları mevcut toplumsal bilgi dağarcığına ekleme yapar, sosyal mevzuatın sonuçlarını soruşturur ve “her sosyal hizmet uzmanı öyle ya da böyle provokatördür” – yerleşik çıkarlara karşı ister mücadele etsin ister etmesin, yahut kamuda duyarsızlığa ve kayıtsızlığa karşı ister kılını kıpırdatsın ister kıpırdatmasın.

Sosyal hizmetin –sosyal adalete kendini adanmış, ezilenler için savaşı– partizan olması gerektiği görüşü bir asır öncesine dayanır. Sosyal hizmetin bazılarının masa başı gerçekliğinden uzaklaştırılmış görünebilir, ama bu kitapta sosyal hizmet-

tin bir zamanlar ne olduğunu, çeşitli güncel tezahürlerinin ne olduğunu ve ne olabileceğini anlatmayı amaçladım. Adil bir betimleme olduğunu umuyorum, ama yine de partizandır – başka bir sıfat sosyal hizmete nasıl sadık kalabilirdi?

Kitap birçok kişisel düşünce barındırıyor, bunların saklı kalmayıp görülmesini umuyorum. Metin, çoğunlukla İngiltere’de olsa da onunla sınırlı kalmadan yirminci yüzyılın sonundan ve yirmi birinci yüzyılın başına kırk yılını sosyal hizmete veren biri olarak kendi yaşamöykümü yansıtıyor kaçınılmaz olarak. Bu sebeple son bölümün merkezi konusu olan yerel ve küresel ikileminin üstüne gittim. Benim bu girişi yazdığım gibi Filistinli bir meslektaşım şöyle yazıyor: “Sosyal hizmet öğrencilerden her sömestr 60 saatlik toplum çalışması yapmaları bekleniyor; buna Akdeniz anemisiyle mücadele adına kan bağışlamak dahil.” Ben de tebessümle Britanyalı [İngiltere, Galler, İskoçya, İrlanda Cumhuriyeti, Kuzey İrlanda] sosyal hizmet öğrencilerinin muhtemelen bunu üstleneceklerini cevaben ilettim. Gerçi Filistin’le Birleşik Krallık’ın [İngiltere, Galler, İskoçya, Kuzey İrlanda] çok farklı eğitimleri olsa bile mezun olan herkes haklı olarak kendine sosyal hizmet uzmanı diyecek.

Kitapta başka diyarlarla ilgili, genelde de ayrıntılı birçok fikir bulunuyor; ama Routledge Yayınları’nın *Basics* dizisi metin içi kaynak göstermeye uygun değil. Arzu edilen kaynak gösterme biçiminin olmayışı, bu fikirlerin sahiplerine saygısızlıktan değil. Her bölümde yer alan İlave Okuma kısımları okuru önemli bazı metin ve internet sitelerine yönlendirmek için tasarlanmıştır. Elbette buraya koyamadığım birçok iyi metin bulunuyor.

Britanya’da sosyal hizmetin mesleki yetkinlikten (*professionalism*) prosedür odaklılığa (*proceduralism*) kayması konusunda kötümserim, bazıları sosyal hizmeti evrensel bir cereyan değil diye diğer mesleklerden ayrı tutan bu muameleden memnun; öte yandan gelecek neslin uzmanı olan sosyal hizmet öğrencilerinin coşkusu, onlara uygulama yaptıkları kurumlar-

da mesleği öğreten deneyimli uzmanların bilgeliği ve sosyal hizmetle hizmet kullanıcısı arasındaki ittifak konusunda bir o kadar iyimserim.

Görece az güçlü ve sesi az çıkan insanların, hangi toplumda yaşarlarsa yaşasınlar, sosyal hizmete ihtiyacı var. Sosyal hizmetin ne olduğunu ve ne yaptığını bilen geniş kesimlerin gide-
rek artması, bunların sosyal hizmeti desteklemeye açık olması önemli. Kitabın bu kışkırtmaya biraz da olsa katkı yapabileceğini umuyorum.

Mark Doel
Sheffield, İngiltere
Ağustos, 2011